

BİRİNCİ BÖLÜM

Susuz kurtuluş yoktur.

Goethe

Adam, gözlerini oğuşturarak uyandı. Örtündüğü post, üzerinden kaymıştı. Üşüyordu... Herkesten önce uyanmıştı yine. Dört günbatımı uzaklığındaki yoldan gelmişlerdi. Postuna daha bir sıkı sarındı, mağaradan dışarıya baktı. Karşıdaki yüksek dağlar kar altındaydı. Çok geçmeden karşı yamaçtan tüten dumanı gördü... Meraklandı... Yanına silahını aldı ve yola koyuldu. Yaklaştıkça yamacın bu kesimini örten beyaz örtünün kar olmadığını farketti.

Bu sıcak suların, yeraltı tanrılarının bir armağanı olduğunu bu yurdu ve kutsallığını ilan etti. Suların aktığı yol boyunca bıraktıkları kutsal beyazlık, ince ince dokunmuş tansal güzelliğe sahip havuzcuklar ve kışın dondurucu soğuklarından biraz olsun korunmak için bu suların içine gömülen hastaların ayaklanmaları bunun işareti sayıldı. İşte tanrılar doğada yittiklerinin, doğayla bir olduklarının ve yine doğada çoğaldıklarının kanıtını vermişlerdi yine büyücü-rahibe göre... Çünkü 'sanatın da, bilginin de, uygarlığın da dayanağı doğa... Güzel, güvenilir, sağlıklı ne varsa kökü kaynağı doğa' der atalardan kalma bir söz... Yeraltı tanrılarının sunduğu bu suların kutsallığı çevredeki topluluklar arasında hızla yayıldı.

Bakirenin çoban oğlunun Eski Andı gerçekleyen kişi olduğunu ileri sürmesinden yaklaşık dört kuşak önce, sıcak suların gözeleri üzerinde, batıdan gelen efsanevi bir kahramanın güzel eşinin adına atfen Hierapolis kenti kuruldu... Kent hızla kalabalıklaştı, gelişti. Tapınaklar, tiyatrolar, çeşmeler inşa edildi. Sıcak suların iyileştirici kutsallığından yararlanmak isteyen insanların sayısı her gün biraz daha arttı. Sayı art-

tıkça, tanrıların bu kutsal suyu insanlara sunarken pek de cömert davranmadıkları anlaşıldı. Fırsatları değerlendiren birkaç kişi, kentin yöneticilerini, sıcak suların akış yolunu değiştirmenin kentin gelişmişliğine katkıda bulunacağı konusunda ikna etti. Bu arada bu şekilde suların kutsallığının bozulmayacağı konusunda fetvalar ver/dir/erek suları çıkış ağzından itibaren örme taşlardan oluşturulan kanallara aldılar. Kanallarla küçük hamamlara dağıtılan, kutsal su, 'emeği' karşılığında daha 'çağdaş' koşullarda kullanıma sunuldu. Burada, defne yağı Antakya'dan gelme sabunun eksik olmadığı özel odalar oluştu. Tellakların kıvrak parmakları suyun iyileştirici kutsallığına özel haz katıyordu. Bu sular kentin özel-hizmete-değer üyelerinin kullanımına sunulduktan sonra kanalların inşasından önce akınları tansal beyaz güzelliğin üzerinde akıtıldı... 'Emeğin' karşılığını veremeyenler burada, doğanın emeği ile oluşan havuzcuklarda toplanan ve özel-hizmete-değer kişilerin bedenleri üzerinden akıp gelen bu sulardan yararlanma onuruna ve önceliğine sahip oldular.

Çok geçmedi... Hersey tanrıların sıcak su konusunda cimrice davranmaları nedeniyle, insanların onlara sırt çevirmesiyle başladı. Tanrıların 'bir' oldukları, ama aynı anda 'çoğal-

dıkları' doğaya sırt çevirmektir bu... Doğanın da emeğinin karşılığını isteyebileceği/istediği akıllara hiç ge/tiri/lmedi... Önce, suyun kutsallığı yitti, sonra da beyaz güzelliğin aydınlık yüzü kararı. Kent en kalabalık mezarlığa da sahip olmuş oldu artık. Sonra... Yeraltı tanrıları kükre-di... Yer yarıldı... Çeşmeler, hamamlar, kent yıkıldı...

Herşeye rağmen, 'insanı', tansal beyaz güzelliğin mimarı sıcak sularından tamamen yoksun bırakmadılar ama bir daha Hierapolis'in hamamlarına verilemeyecek şekilde, daha alt kesimlerdeki yarıklarından aktı sular.

Aradan yüzyıllar geçti, Hierapolis insanları başka bir dilde konuşuyorlardı artık... Öncekilerin çeşmeleri, hamamları, tapınaklarından uzak, sıcak suların beyaz güzelliğinin ayakları dibinde ve aydınlık gölgesinde yaşıyorlardı. Sayıları ancak bir köy oluşturabilirdi. Köylerinin adını yeni dilde 'Ecirli'* koydular... Sıcak su, yolu üzerinde bulunduğu Hierapolis kabintılarını sonsuza dek unut/tur/mak istemişçesine beyaz güzellikle örtmüştü. Sıcak suların kullanım önceliği yeniden 'Yüce Mimar'a verilmiş, beyaz güzelliğin kendini gerçeklemesine olanak tanınmıştı... Öncekiler böylelikle affedilebilirler miydi ki?*

*Bugünkü Pamukkale Kasabasının eski adı Ecirli'dir. Ecir: Denizli ve dolayında, aşırı güçlük ve sıkıntı; Kötü alinyazısı, çile ve Kismet, pay anlamında kullanılmaktadır (Derleme Sözlüğü, V. Cilt-TDK, 1972)

Köye dışarıdan gelenler, ülkenin her yerinde 'Hierapolis' insanların kullandığı dilden bir sözcüğün dolaştığını söylüyorlardı... 'Demokrasi'... Yani Ulusal Şef'in karşısına başkaları da çıkıp neyi yanlış yaptığını korkusuzca söyleyebilecekmiş... Hatta ülkeyi ondan daha iyi yöneteceğini de söyleyenler çıkmış... Yazgısını değiştirmek, yoksulluktan kurtulma umutları verilmiş... Her mahalleye bir varsıl sözü bile verilmiş... 'Neden o varsıl sözü bile verilmiş... 'Ecir sona ersin!'

* * *

Koyu renk takım elbiseli, Amerikan tıraşlı beyefendiler, Beyaz'ın aydınlık ışıltısından, korunmak için, koyu renk camlı güneş gözlükleri taktılar.

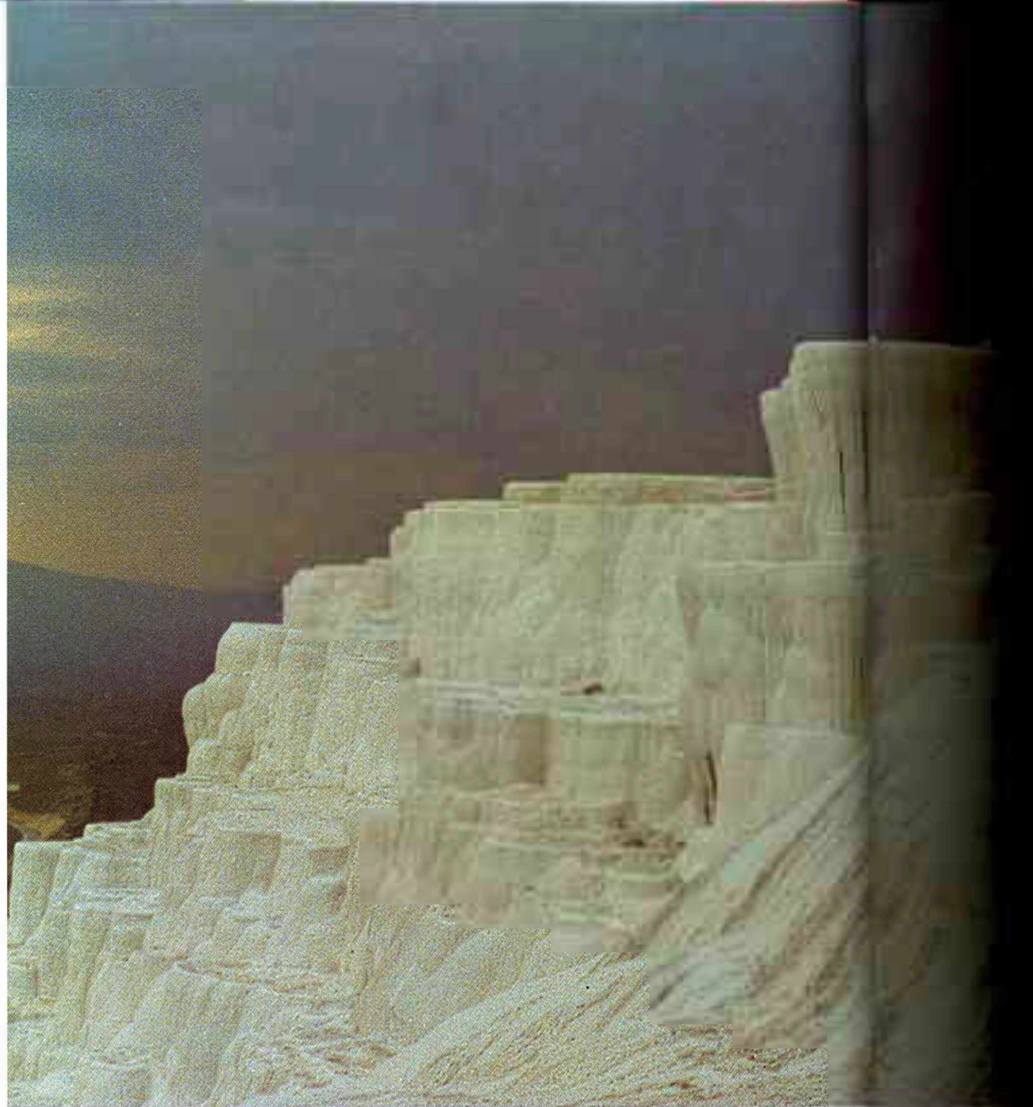
Bembeyaz, yumak yumak pamuk gibi... Adı bu büyümlü görüntüye yakışmalı... Dokunursak kırılıverecekmiş, büyümlü, görkemi yitecekmiş gibi duruyor... Dokununca hiç de pamuk yumuşaklığında olmadığını, tersine hiç umamayacağımız denli katı, sert olduğunu gördüler... Pamuk kadar beyaz, kale gibi sağlam... Adı bu görkeme yakışmalı... PAMUK-KALE...

* * *

Evet yine DOKUNDUK... Ve o kırılıverdi, bozuluverdi büyümlü, yitti görkemi... Her zaman olduğu gibi çok geç farkettiler ne kadar narin olduğunu. Güzelliğini, gözlerimizden gönlümüze akıtamadık. İlkel dönemlerimizden kalma alışkanlıklarımızla, emekleyen bir insan yavrusu gibi ağızımıza alarak tadına bakmaya, dokunarak tanımaya çalıştık yine. Tanıyamadan yitirmeye başladık onu...

* * *

Önce Tanrısal Beyaz Güzellik Pamukkale tam göğsünden yarılarak inşa edilen asfalt kaplamalı bir yolla Ecirli, Hierapolis kalıntılarına bağlandı. Böylece Ecirlinin yazgısı da Hierapolisin yazgısına bağlanmış oldu. Sonra, fırsatları değerlendiren kişiler bu güzelliğe sahip olmaları için özendirildi. Doğanın bütün insanlara olan bu armağanını onlara yöre insanının ve ülkenin kalkınması

adına armağan edildi. Bu armağan kabul gördü ve güzelliğe sahip olundu... Her güzelin öyküsü böyle trajik midir ki?

Yüzyıllar öncesi gibi, sıcak suların mimarisi yeterli görülmedi, her türlü olanağı içinde barındıran oteller, eğlence yerleri, havuzlar, alışveriş merkezleri inşa edildi. Bu kadar yatırımdan sonra sıcak suların kendi başına şu beyaz taşların üzerinden akmasına izin verilebilir miydi? Sular yine bu kez beton kanallara alındı ve önce otel ve havuzlara verildi... Böylece, sıcak suyun kullanım önceliğinden yararlanmak ülke içinden ve dışından toplumun belli bir kesimine düştü...Gezgin sayısı arttıkça, otel sayısı arttı. Böylece atık miktarı da arttı... Atıklar beyaz güzelliğin üzerine verildi... Bu yetmedi; Beyaz Güzelliğin yaratıcısı sıcak suya yakın olmayan

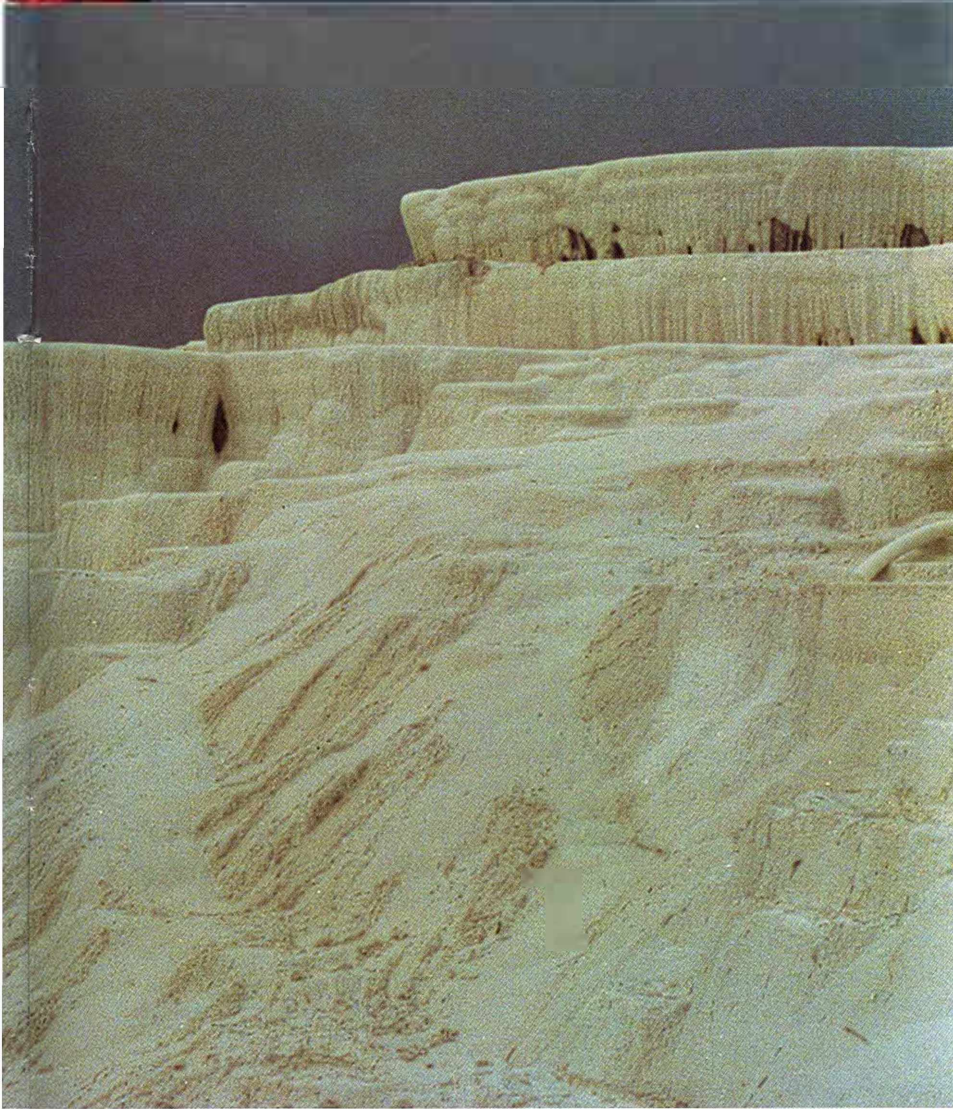
yerlerde inşa edilen otellerde sıcak suya kuyularla ulaşıldı. Kuyulardan çekilen sular, yer kırıklarından boşalan suların da çekilmesine/azalmasına neden oldu...

İKİNCİ BÖLÜM

Metafizikle doğa tarihinin birbiri içine geçtiği yer; ciddi, sadık araştırmacının en çok severek oyalandığı yerdir.

Goethe

İlkel toplumlarda, doğum, genç erkek bireyin kendini topluluğa kanıtlaması, hastalık, açlık ve kuraklık gibi özel durumlar karşısında büyücü-rahiplerin çabalarının temelinde atalardan kalma mitler yatmaktadır. Toplumun sıradan bireylerinin bilmedikleri bilgilere sahip olmak bir ayrıcalıktır. Bu ayrıcalığı kaza-

nan kesim dün bu büyücü-rahiplerdi.
Bugün? Bilim adamları mı?

Büyücü-rahip için mitleri bilmek demek, nesnelere kökenindeki sırrı öğrenmek demektir.

Ya bilim adamı için?

Bir başka deyişle, yalnızca nesnelere nasıl varolma aşamasına geldiğini değil ama aynı zamanda, ortadan kaybolduklarında nerede bulabilecekleri ve nasıl yeniden ortaya çıkabilecekleri de mitleri bilmek ve yinelemek yoluyla öğrenilebilir.

Araştırma ve Dency dediği nedir ki bilim adamının?

Mitler, insanlara Doğaüstü Varlıklar'a özgü yaratıcı hareketlerin nasıl yineleceğini, dolayısıyla da şu hayvanın ya da bu bitkinin çoğalmasının nasıl sağlanacağını öğretir.

Bilim adamının ulaşmaya çalıştığı, elde ettiği bilgi bundan başka nedir ki?

Sıcak sularının inceden inceye işlediği beyaz güzelliğin kaybolmasına öfkelenen yeraltı tanrılarının Hierapolis'i bu nedenle yıktığına ve onları cezalandırdığına inanan halk, tanrıların gazabından kurtulmak için

Büyücü-rahibin kaybolan tanrısal beyaz güzelliğin geri gelmesi için ayinler düzenlemesini istediler. Tanrısal beyaz güzelliğin yaratılışındaki sırları bilen Büyücü-rahip yaratılışın öyküsünü yüksek sesle yineledikçe, beyaz güzelliğin yaratılışının yeniden gerçekleşme aşamasına getirileceğini biliyorlardı.

Uzun uzun toplantılar yapıldı, kurullar oluşturuldu. Ülke içinde ve dışında bu konuda çalışmış-çalışmamış herkes konuştu. Kurtarılmalı! karar alındı... Bu görev bir grup bilim adamına verildi... Bilim adamları, bilimsel yöntemin gerektirdiği gibi davrandılar... Nedeni aradılar, sonuca varmaya çalıştılar...

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Her şey sudan kaynaklanmıştır!

Her şey suyla hayatta kalır!

Goethe

Büyücü-rahip o gecenin sabahı tan ağarırken sıcak su kaynaklarının başına çıktı... Hazırlıkları öğleye dek sürdü. Gün tepedeyken herkes yerini almış bekliyordu. Ellerini iki yana açtı ... Yüce beyazlığa ve yaratıcısı kutsal suya saygısızlıkları için 'insan' adına af dileyerek 'Ey doğanın mimarı yüce varlık!' diye başladığı sözü bittiğinde tam gece yarısıydı. Uzun bir yaratılış öyküsü anlattığı...

Ey doğanın mimarı, doğaüstü yüce varlık!

*Yeryüzü şiddetle sarsıldığı an,
Gökler değişmemişti daha.
Batmamıştı güneş;
Işık verirdi aya*

*Yaşam verirdi yine
Gök suları her şeye..
Süzülürdü tepelerden
Yerin derinliklerine,
Ulaşırdı orada
Batmasın diye koca denizlerde
Yeri yüzdüren tinlere
Birgün bu tinler
Biraraya gelerek dediler
Biz doğaaltı varlıklar
Çalışırken burada
Isıtır yüzdürürken koca yeri
Ne yapar doğaüstü varlıklar
Keyif çatmaktan başka..
Kalsın burada göklerden
Süzülüp gelen sular..
Nasıl sıkışırsa yüreğimde kızıl kan,
Öyle sıkıştı göksel sular
Özündeki koca boşlukta yerin...
Örtüldü büsbütün
Ağır, kalın kızgın toprakla
Ulaşamadı yeniden
Kutsal gün aydınlığına.
Benzemez inlerimize bizim,
Kayalarda oyulmuş koca boşluk.
Sıkıştı göksel sular*

*Isıldı bir yandan
Ölümcül tinlerle
Boğuldu diğer yandan
Kaçarsa hani birgün
Ölüm saçsın yerüstüne...
Yüklendi her ölümcül tin
Bir de koca bir kaya
Koca boşluktan koparılmış
Ağırlaşsın da
Dibe batsın daha da
Sıkışmış göksel sular...
Yerüstünde
Susuz kalan varlıklar
Yönelerek Yüce Mimara
Yakardılar
Adalet istekleriyle...
İşitti Yüce Mimar
Yüreklere fişkıran
Haklı yakarışları...
Diledi ve gerçekleştirdi
Yeniden
Yiten kutsal adaleti
Isınmıştı sular
Ölümcül tinsel varlıklar
Boğmuş, bozmuştu gökselliğini
Her ölümcül tine
Eşlik etmişti
Bir parça kaya
Veremezdi artık
Yaşamsal özünü
Gerçekleşmeliydi
Yine de
Adalet bir şekilde
Yüce Mimar istedi
Şiddetle sarsıldı yer,
Açıldı iki yana,
Yol verdi sıcak suya
Sıkışmış, boğulmuş, yüklenmiş
Sıcak sular
Yükseldi ağır ağır
Karanlıktan beslenen
Ölümcül tinler
Yükseldikçe sularla
Habersizdi tamamen
Başlarına geleceklerden.
Kutsal gün aydınlığı
Yok eder çünkü
Ölümcül karanlığı*

*Kötülük kaynakları
Silindi karanlık yok oldu hepten
Görünce aydınlığı
Ölümcül tinler bütün
Kurtulmaya başladılar
Boğdukları sulardan
Bir bir ayrıldılar
Belki dönebiliriz diye
Yeniden karanlıklara
Düştü koca beyaz kayalar
Ayrılınca ölümcül tinler
Yükselen ısınmış sulardan
Kurtulamadılar yine de
Aydınlık günde yok olmaktan
Beyaz kayalardan oluşan
İzleri kaldı geride
Yükselip günyüzüne ulaşan
Isınmış, boğulmuş, yüklenmiş sular
Aktıkça yüzeyde
Kurtuluş sevinciyle
Döşendi beyaz kayalar
Süsleyerek her yeri
Gerçekleşti böylece
Kutsal adaleti Yüce Mimarın
Çektiklerine karşılık
Sıkışan sıcak suların
İnce ince süsledi
Dokunduğu her yeri*

*"İşte böyle oldu yaratılışı
Kutsal beyazlığın"*

Yerçekilleri türlü türlü
Ne çok olay olmuş; oluyor...
Dağlar yükselmiş,
Volkanlar patlamış
Yer sarsılıp kayıyor,
Kıvrılıp kırılıyor....
Yer hareketli,
Suskun hiç değil
Kabuk bağlamış da olsa parça parça
İçin için kaynamakta...
Kaynar madde magmadan deniz,
Her parça kabuk bir gemi
Yüzer magma denizi üzerinde

Yer hareketli,
Yer suskun değil
Yüzdükçe kabuk magma üzerinde
Dağlar yükseliyor,
Volkanlar patlıyor,
Sarsılıp kayıyor yer,
Kıvrılıp kırılıyor....

Yükseklik korkusu var sanki
Dünyadaki her maddede
Yükselen dağlar
Alçalma eğiliminde
Rüzgara, suya güvenmiş
Törpüle de alçaltı beni demiş..

Yükselen dağlar üstüne
Düşen yağmur ve kar ise
Denize ulaşma isteğinde
En rahat en dingin yere

Açılmış yüzen kabuk
Kırılmış birkaç yerinden
Çökmüş iki dağ arası
Yükselmiş magma derinden

Yüksek kalan Babadağ ve Yenice
Horst ise bilim dilinde
Arada kalan Çürüksu
Graben'di artık çökük ve derinde

Ulaşmak için en dingin yere
Süzüldü sular mermer Babadağdan
Yolu kırık ve çatlaklardan
Aksaydı oysa yüzeyde
Varmıştı denize bin kere
Süzüldükçe topraktan
Derine götüren kırık ve çatlaktan
Etkileşti çevresiyle
Organikler oksijen aldı sudan
Karbon dioksit verdi yerine

Denizden uzaklığının farkına var-
madan
Süzüldü daha da derine
Graben dibinde hapsolan
Kırılmış çatlamış mermere

Yüksek ısı yükselen magmadan
Isıtırken süzülen suları
Pişirmekte mermeri diğer yandan
Sıkışmış sıcak sularla birleşerek
Pişen mermerden gelen karbon diok-
sit
Heryanı kaplıyor kuvvetli bir asit

Başka yol bulamaz çünkü uçma sev-
dasında
Sıkışmış karbon dioksit
Özgür olmak için amacı yükselmek
Tek çıkar yol süzülen su ile bir-
leşmek

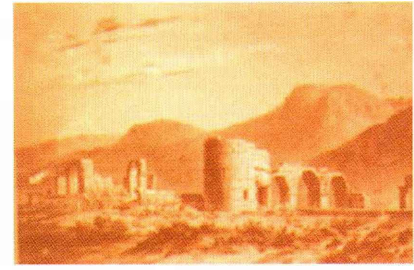
Karbon dioksitin yarattığı
Karbonik asit çözücü, kemirgen
Sorumlusu suya verdiği serbest bir
hidrojen
Duramaz yerinde bağlanmak ister

Mermerin yapıtaşı kalsitin
Kalsiyum ve karbonat bileşimi
İlki iterse karbonat çeker serbest
hidrojeni

İşte böyle girer yapısına suyun
Özgür olma istenciyle karbon dioksit
Heybe olur bir parça kalsite

Dinginliği ararken
Sıkışıp kalan sıcak sular
Bir de karbon dioksitçe kaplanınca
Basınç yükselir, yük artar

Dingin yer bundan böyle
Ulaşmak istediği suyun

Havadan başka yükün olmadığı
Yüzeydir yerin

Kırıklar zayıf, derin kırıklar
Kurtuluş yolu yüklü suların
Götürür yüzeye kadar

Yükseldikçe düşen basınca
Eşlik eder karbon dioksitten kurtulma
Özgür kalır, uçar karbon dioksit
Heybesi kalmaz çökeler yeniden
kalsit
Çökeler, duvarlarını sıvar kırıkların

Yüzeve çıkıp aktıkça sıcak sular
Uçar gider karbon dioksit bütün
Kalmaz asitliği, kemirgenliği
Taşıyamaz artık
Ne kadar varsa mermerden alınmış
Bırakıverir kalsiti
Böyle oluşturur travertenleri
Su akışıyla işlenmiş beyaz güzelliği

Saflığın simgesidir beyaz her
kültürde
Safluktur yine kalsit çökeliminde
Suya gelecek her yabancı madde
Kirlenmektedir kalsiti çökeldiği
yerde

Kırıkların yüzeye ulaştığı yerde
Sıcak su kaynakları açıkta
Ulaşamadan beyaz travertenlere
Durdurulursa havuzlarda
Kullanılır, kirlenirse otellerde
Çökeceği için kalsit havuzlarda,
kanallarda
Birşey kalmaz travertenlere kirden
başka

İnsan eli değerse kaybolur doğallık
Gözle dokunmakla ancak
Korunabilir saflık

Mehmet Ekmekçi

Doç. Dr. H.U. Jeoloji Mühendisliği Bölümü

1800'lü yılların başlarında çekilmiş olan
siyah beyaz fotoğraflar,
<http://obelis.polito.it/hieropolis/orchim/default.htm>
adresinden alınmıştır.